

DERMATOLOGIE IN DE KUNST

Likdoorns in de kunst

J.Toonstra¹, M.B.Crijns²

1. *Dermatoloog, Amersfoort*
2. *Dermatoloog, Huid- en Melanoomcentrum, Antoni van Leeuwenhoek, Amsterdam*

Correspondentieadres:
 Johan Toonstra
 E-mail: johan.toonstra@gmail.com

Het verbinden van oncomfortabele damesmode met pijnlijke medische aandoeningen kan men terugvinden in oude medische karikaturen. Een bekend voorbeeld uit de kunst is de afbeelding van *Comfort to the Corns* van James Gillray (1757-1815), gepubliceerd in februari 1800 (figuur 1). Op deze karikatuur toont Gillray een groteske onaantrekkelijke vrouw die verlichting zoekt voor haar pijnlijke voeten. In die tijd waren schoenen nog niet speciaal gemaakt voor de linker- of rechervoet. Ze waren gelijk en uitwisselbaar. De puntige schoenen lijken hier op de afbeelding veel kleiner dan haar voeten in werkelijkheid zijn. Om van haar pijnlijke likdoorns af te komen gaat zij deze met een enorm mes te lijf.

Op de andere cartoon door George Cruikshank (1792-1878), gepubliceerd voor het eerst maart 1819, met de titel *Mixing a Recipe for Corns*, zien we een drukke en gedetailleerde cartoon met een hoofdpersoon in een intrigerende omgeving die ook lijdt

aan extreem pijnlijke likdoorns (figuur 2). Ze heeft haar linkerschoen uitgedaan om de grote likdoorns te laten zien op haar tenen. Haar puntige, hooggehakte schoen op de vloer blijkt veel kleiner te zijn dan haar voet. Ook hier steekt de tekenaar de draak met de dwaasheid van modieus schoeisel. Om haar medisch probleem op te lossen zoekt ze haar heil in zelfmedicatie. Op tafel staan talrijke flessen, kruiken, alsmede een mortier en vijzel en allerlei potten en kruiken op de vloer. Zij houdt een recept dicht voor haar ogen en roert met de andere hand in een kokend brouwsel, klaar voor toepassing. Het recept bevat bijzondere ingrediënten zoals het oorsmeer van beren, een vermalen oude tandenborstel, de tanden van een mus, een oude schoen en digitalis, alles klaar gemaakt in een zilveren pan (figuur 3).

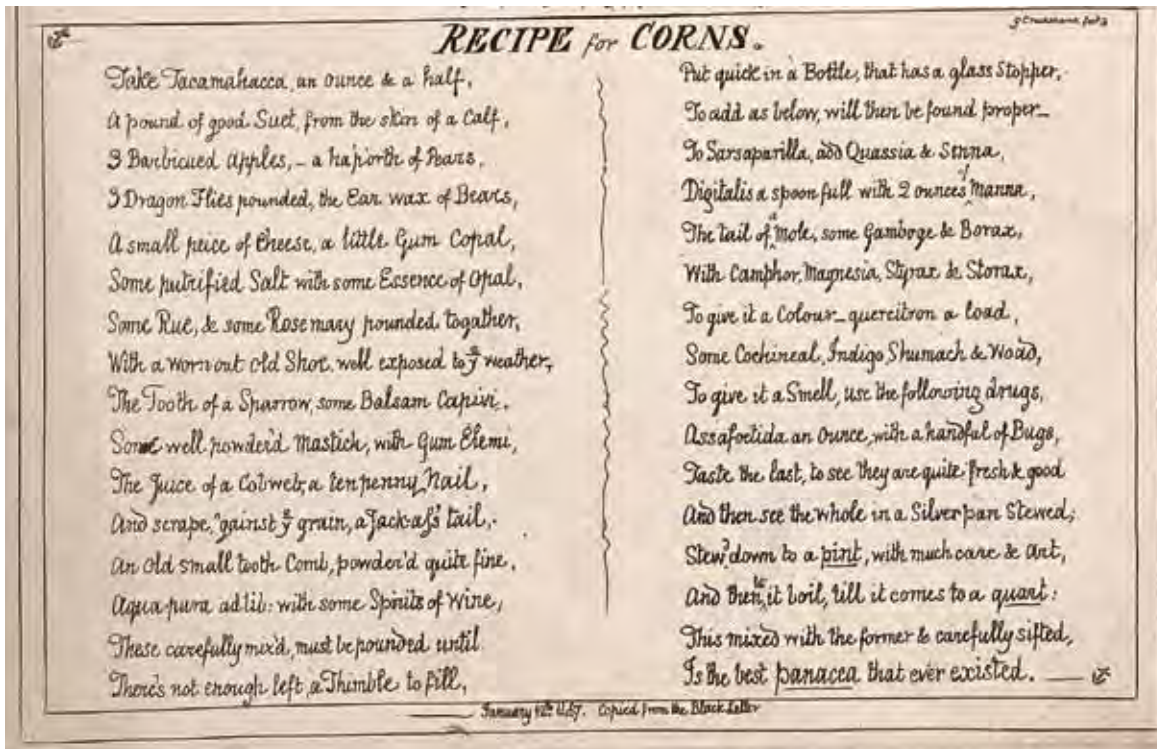
Zowel James Gillray als George Cruikshank waren zeer bekende vertegenwoordigers van de karikatuurkunst in Engeland in de achttiende eeuw. Met name onaangename personen uit het sociale of politieke leven werden bespot in de cartoons en deze prenten geven een goed beeld van Engeland in deze periode. Berucht zijn Gillray's karikaturen van (het Frankrijk van) Napoleon Bonaparte, Gillray bedacht voor Napoleon de bijnaam *Little Boney*. James Gillray's gezichtsvermogen nam vanaf zijn vijfzigste levensjaar behoorlijk af, hij raakt uiteindelijk hierdoor in een depressie, begint te drinken

Figuur 1. 'Comfort to the corns' door James Gillray, gepubliceerd in 1800. Gravure Bethesda, Mld., National Library of Medicine.

Figuur 2. 'Mixing a Recipe for Corns' door George Cruikshank, ingekleurde ets, versie 1835. Wikimedia Commons.

Figuur 3. Samenstelling van het recept van figuur 2.

waardoor hij ook behoorlijke last had van jichtaanvallen.

George Cruikshank daarentegen maakte propaganda voor geheelonthouding omdat zijn vader aan de gevolgen van alcoholisme was overleden. Cruikshank is met name ook bekend geworden van zijn tekeningen in het boek *Olivier Twist* van Charles Dickens.^{1,2}

CLAVI IN DE DERMATOLOGIE

Een dermatoloog kent in het algemeen twee soorten clavi: de klassieke (harde) clavus (clavus durum of heloma durum) en de weke of zachte clavus (clavus molle). Deze laatste zit tussen de tenen. Een subunguale likdoorn is recent door een Engelse dermatoloog naar voren gebracht.³ Hij beschrijft daarin bij zestien patiënten (waarvan vijftien vrouwen) een subunguale clavus, altijd midden onder de nagel van de grote teen, vaak in combinatie met een kleine bloeding hierin. Tot nu toe was deze in de dermatologische literatuur niet goed beschreven. In de wereld van de pedicures zijn veel typen likdoorns bekend en in het boekje *Likdoorns* van Toos Mennen worden ook veel soorten clavi onderscheiden: clavus durus, clavus mollus, halfcirkelvormige clavus, neuroclavus, vasculaire clavus, neurovasculaire clavus, subunguale clavus, clavus in de sulcus unguinalis, een zaadlikdoorn en clavus met bursitis.⁴ Zaadlikdoorns kent de dermatoloog niet. Dit zouden kleine pijnloze hoornpuntjes zijn die niet op drukplaatsen voorkomen maar spontaan ontstaan. Soms komen deze in een klein groepje bij elkaar voor.⁵ Hardnekkig verbreidt is de mening over een zogenoemde neurovasculaire clavus. Dit zou een

zeer moeilijke en extreem pijnlijke likdoorn zijn. Bij de beschrijvingen hiervan wordt vaak gesuggereerd dat ingroei van zenuwen en bloedvaten in de clavus zou zijn.⁵ In één van de bekende histopathologieboeken wordt deze variant niet gemeld.⁶

LITERATUUR

1. Wikipedia James Gillray en George Cruikshank.
2. Crijns MB, Leeuwen R van. *Huidziekten in de beeldende kunst* (1992). Glaxo B.V. ISBN 90-71941-19-1
3. Berker DAR de, Wlodek C, Bristow IR. Subungual corn: a tender pigmented subungual lesion in older people. *Br J Dermatol* 2014;171:69-72.
4. Mennen T. *Likdoorns*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, 2009:14-8.
5. Toonstra J. De neurovasculaire clavus: Feit of mythe? *De Medische Voet* 2014;1:24-5.
6. Weedon D. *Skin Pathology*, 3e editie. Churchill Livingstone Elsevier, 2010.